

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr inż. Piotra Stanisława Kolmanna pt: „Koncepcja pozarządowego komponentu zintegrowanego systemu ratowniczego w Rzeczypospolitej Polskiej”.

1. Informacje wstępne - przedmiot recenzji

Recenzent oświadcza, że nie posiada żadnych interesów w odniesieniu do recenzowanej pozycji wydawniczej oraz, że tematyka tej pozycji mieści się w nurcie jego zainteresowań badawczych.

Podstawą wydania opinii jest Uchwała Rady Wydziału Cybernetyki Wojskowej Akademii Technicznej Zr 183/WCY/2019 z dnia 11 czerwca 2019 r. oraz umowa o dzieło nr 879/5000/501S/2019rok z dnia 11 czerwca 2019 r. w sprawie **Opracowania recenzji rozprawy doktorskiej na temat „Koncepcja pozarządowego komponentu zintegrowanego systemu ratowniczego w Rzeczypospolitej Polskiej” mgr inż. Piotra Stanisława Kolmann.**

2. Ocena tematyki, metodyki i treści dysertacji

Przedmiotem rozprawy jest koncepcja pozarządowego komponentu zintegrowanego systemu ratowniczego przedstawiona jako złożony problem organizacyjny i społeczno-gospodarczy, który bezpośrednio wpływa na efektywne reagowanie, a w szczególności ratownictwo, w przypadku wystąpienia zagrożenia dla życia zdrowia i mienia ludzi.

Problematyka zawarta w recenzowanym dziele jest bardzo istotna z punktu widzenia środowiska bezpieczeństwa ludność, biorąc pod uwagę współdziałanie instytucjonalne w fazie reagowania na powstające sytuacje niebezpieczne. Środowisko bezpieczeństwa cechuje duża dynamika zmian oraz wysoki stopień nieokreśloności zachodzących w nim procesów. Sytuacja ta spowodowana jest przybierającym, co do intensywności oraz różnorodności sfer działalności człowieka, a także poszerzającym się spektrum wyzwań i zagrożeń współczesnego świata.

Na skuteczność i efektywność zarządzanie bezpieczeństwem wpływa wiele czynników, najogólniej rzecz biorąc powiązanych ze stanem organizacji państwa, stanem finansów, doskonaleniem prawa, czy też zaangażowania społeczeństwa na rzecz nie tylko probezpiecznych zachowań, ale także systemu zarządzania bezpieczeństwem w Państwie, w ramach którego występuje między innymi funkcja reagowania. Zachodzi zatem potrzeba pogłębionych naukowo badań tego procesu na rzecz optymalizacji zarządzania bezpieczeństwem w oparciu o wyraźne sprecyzowane kryteria, do których należy zaliczyć zachowania organizacyjne zespołów ratowniczych nie tylko tych funkcjonujących w oparciu o służbę zawodową, ale także organizacji ze sfery pozarządowej.

W państwach o ustroju demokratycznym aktywność obywatelska na rzecz bezpieczeństwa wyraża się przede wszystkim w istnieniu i funkcjonowaniu szeroko rozbudowanej (zwłaszcza na szczeblu lokalnym), sieci inicjatyw społecznych tworzonych oddolnie organizacji pożytku publicznego. Znaczenie takich organizacji doskonale oddają słowa E. Abramowskiego, filozofa i działacza społecznego, który u schyłku XIX wieku afirmował stowarzyszenia, jako najdoskonalszą strukturę organizacji społecznej: *(cyt.) śmiało możemy stwierdzić, że wobec mnożących się ciągle zagrożeń życia ludzkiego, wobec jego rosnącej zmienności, bogactwa typów i kierunków, wobec rozwoju indywidualizmu i jednostek poddających się coraz trudniej pod ogólne normy, ten typ organizacji społecznej, które przedstawiają stowarzyszenia, jest typem przyszłości, dziedzictwem nowożytnego Państwa*. Stąd też uważam, że wartość poznawcza badanego problemu przez Autora rozprawy jest bardzo istotna i wnosi nowe spostrzeżenia, odnoszące się do poprawy efektywności funkcjonowania systemu bezpieczeństwa narodowego w aspekcie wykorzystania w nim pozarządowych podmiotów ratowniczych. Uważam bowiem, że doskonalenie współdziałania i nowe propozycje integracji podmiotów bezpieczeństwa Państwa, w znaczący sposób wpływają na efektywność reagowania, ale przede wszystkim na ograniczenie wielkości strat w wyniku powstania zdarzenia niebezpiecznego dla życia i mienia. Po lekturze rozprawy Pana Piotra Kolmann stwierdzam, że Autor objął procesem badawczym problematykę, o której wspominam powyżej.

Recenzowane dzieło zawiera 353 strony, a zasadnicze elementy dzieła obejmują: wstęp, 4 rozdziały podstawowe, zakończenie oraz bibliografię. Recenzowany materiał zawiera przypisy dolne oraz odwołania w tekście do innych badaczy, na których powołuje się Autor dysertacji, co w znaczący sposób podnosi wartość naukową rozprawy.

Zgodnie z zasadami redagowania opracowań monograficznych, recenzowane dzieło obejmuje warstwę teoretyczną oraz warstwę aplikacyjną. Autor dzieła postawił przed sobą cel główny, jakim stała się¹: *Analiza możliwości poprawy stanu bezpieczeństwa powszechnego poprzez opracowanie naukowo uzasadnionych koncepcji wybranych obszarów organizacji pozarządowego komponentu zintegrowanego systemu ratowniczego na przykładzie Polski*. Postawiony cel jest poprawny, przy czym na uwagę zasługuje fakt, iż Autor rozprawy wspomina o współpracy międzynarodowej. Tym samym szkoda, że nie przeprowadził wybiórczej analizy porównawczej systemów ratowniczych w innych państwach, co pewnie wzmocniłoby proces integracji podmiotów bezpieczeństwa nie tylko w ramach kraju, ale także np. Unii Europejskiej. Oczywiście nie jest to zarzut do recenzowanej pracy, lecz tylko luźna sugestia.

W recenzowanej rozprawie Autor określa główny problem badawczy sugerując, że do jego rozwiązania niezbędne jest udzielenie odpowiedzi na 7 zasadniczych szczegółowych pytań badawczych. Po lekturze tekstu rozprawy uznaje, że postawione pytania badawcze są poprawne na tym etapie dysertacji. Dla mnie jednak istotna jest także odpowiedź, której tak do końca nie znajduje w ocenianej rozprawie, na zadane sobie pytanie: *w jaki sposób doprowadzić do integracji systemu ratowniczego przy tak dużej różnorodności podmiotów bezpieczeństwa, w tym organizacji pozarządowych, które posiadają własne struktury i różne niekompatybilne ze sobą cele do osiągnięcia w ramach jednolitego systemu ratowniczego w Polsce, o którym Autor pisze, nazywając go ZSR (Zintegrowany System Ratowniczy)*.

Nie wnoszę też szczegółowych uwag do przyjętej głównej hipotezy badawczej. Uważam, że przyjęte cele, problemy badawcze oraz hipoteza - ustaliły układ pracy oraz kolejność i strukturę poszczególnych rozdziałów. Nie streszczając ich, bowiem streszczenie

¹ str. 19 recenzowanego dzieła.

dokonane zostało przez Autora w podrozdziale 1.5. dysertacji, chciałbym odnieść się tylko do kilku kwestii:

- 1) Na s. 82 w tytule rozdziału (cyt.) „... wybranych systemów ratowniczych ...” i kilku miejscach dysertacji Autor wskazuje na mnogość tych systemów, które jak rozumiem wymagają integracji. Rozumiem też, że te systemy funkcjonują o własne założone cele i struktury organizacyjne, które niekoniecznie są kompatybilne z innymi podmiotami (systemami), na co zresztą Autor rozprawy wskazują. Stąd też uważam, że być może bardziej właściwszym jest nazwa podsystemy organizacyjne, chociażby z uwagi na fakt ich funkcjonowania w ramach Systemu Bezpieczeństwa Narodowego Polski.
- 2) Na s. 92 w tytule podrozdziału Autor przywołuje ochronę przeciwpożarową i odnosi się praktycznie tylko do systemu ratowniczego, a przecież ochrona przeciwpożarowa, to całe spektrum zadań do wykonania, nie tylko przez system ratowniczo-gaśniczy – np. w przepisach budowlanych cały dział poświęcony jest ochronie przeciwpożarowej. Tym samym uważam, że Autor winien to w swoje pracy nakreślić.
- 3) Na s. 170 tytuł podrozdziału sugeruje, że Autor zajmuje się pozostałymi społecznymi organizacjami ratowniczymi, a przedstawia przecież tylko wybrane.
- 4) Na s. 178 (cyt.) „... podmioty ratownicze mogą działać w granicach prawa, jednakże powinno ono być zgodne z zasadą redundancji ...” uważam, że przede wszystkim zgodne z Konstytucją. Bazą systemu ratowniczego (obecnie systemów ratowniczych) są podmioty administracji publicznej, co powoduje, że ich funkcjonowanie musi opierać się na przesłankach konstytucyjnych.
- 5) Na s. 180 Autor (cyt.) „... w Polsce są nierównomiernie rozłożone w skali jednostek podziału administracyjnego, co nie zawsze jest specyfiką zagrożeń danych obszarów chronionych”. – o ile jest to możliwe w przypadku uzawodowionego ratownictwa, to w przypadku podmiotów pożytku publicznego trudno jest nakłaniać społeczeństwo do tworzenia takich podmiotów na obszarach, w których zamieszkują. Jest to przecież inicjatywa społeczna.

Oczywiście wskazane kwestie nie dyskwalifikują Doktoranta. Są to moje sugestie, które warto byłoby uwzględnić przy dalszych pracach naukowych odnoszących się do przedmiotu dysertacji.

W poszczególnych rozdziałach dzieła można wyodrębnić konkluzje, które z jednej strony syntetycznie ujmują opisane w nim problemy, a z drugiej strony przygotowują do treści prezentowanych w następnym rozdziale, co oceniam pozytywnie.

Dzieło wieńczy zakończenie (str. 272 – 276), w którym zawarta została synteza całości dysertacji.

Moim zdaniem praca jest zwięzła, nie przegadana i napisana językiem komunikatywnym, co ułatwia jej odbiór, chociaż zdarzają się drobne podknięcia w stosowanych sformułowaniach, np. s. 36 (cyt.) *...przedmiotem rozważań kolejnego paragrafu, czy też s. 79 (cyt.) ... to człowiek – obywatel, mieszkaniec, a nawet zagraniczny turysta – jest podstawowym zasobem systemu ratowniczego, co nie zawsze odnajduje adekwatne ...* - uważam, że człowiek w tym konkretnym kontekście nie jest zasobem tylko podmiotem, dla którego funkcjonuje system ratowniczy, i dla którego istotna jest efektywność tego systemu.

Treści wspomagające

W recenzowanym dziele poza zasadniczymi jego częściami Autor rozprawy zawarł wykaz użytych skrótów, a także o czym już wspominałem odwołania do ustaleń innych badaczy, przy wykorzystaniu przypisów dolnych, w których stosuje objaśnienia jako tekst związany z przedstawianą problematyką, co ułatwia śledzenie prezentowanego rozumowania Autora, w zakresie omawianego zagadnienia. Odwołania zamieszczone w tekście dzieła korespondują z wykazem piśmiennictwa (bibliografią) zamieszczonym na końcu pracy str. 277 - 289. Jest to bardzo obszerna bibliografia uszeregowana alfabetycznie, zawierająca pozycje krajowe oraz obcojęzyczne. Bibliografia uszeregowana została na opracowania zwarte, opracowania artykułowe, netografię oraz pozostałe źródła, gdzie Autor wymienia także unormowania prawne, które wykorzystuje w trakcie realizowanego procesu badawczego.

Dużą wartością dodaną jest umieszczenie w bibliografii publikacji Autora, które przywoływane w treści zasadniczej dzieła, potwierdzają syntetyzujący (monograficzny) charakter pracy.

Materiał ilustracyjny

Ilustracje zawarte w rozprawie obejmują przede wszystkim tabele i rysunki przybierające postać wykresów w przypadku, gdy Autor odnosi się do przeprowadzonych badań empirycznych.

Moim zdaniem materiał ilustracyjny dobrany jest poprawnie i dobrze wspomaga zrozumienie poruszanej w danym rozdziale problematyki.

Autor na końcu rozprawy umieścił załączniki odnoszące się do przedmiotu badań oraz spis tabel, rysunków oraz załączników, co jest powszechnie stosowane w publikacjach naukowych.

3. Podsumowane i wnioski

Recenzowana rozprawa jest przykładem naukowego obrazowania i rozwiązywania problemu związanego z funkcjonowaniem podmiotów (zespołów) ratowniczych w ramach systemu zarządzania bezpieczeństwem. Uważam, że przedstawione przez Autora kwestie z opracowanymi wskazaniemi doskonalącymi integrację ratownictwa w Polsce mają duże znaczenie na zwiększenie sprawności i efektywności działania podmiotów ratowniczych.

Treści zawarte w dysertacji są użyteczne i mogą stanowić bazę do opracowań naukowych i koncepcyjnych strukturalno-administracyjnych. Widać w recenzowanym dziele logikę i wyraźnie zarysowaną myśl przewodnią. Merytorycznie dysertacja wyczerpuje w zasadniczej mierze treści określone jej tematem i może stanowić wartość twórczą w procesie dydaktycznym wyższych uczelni oraz być pomocną przy usprawnianiu funkcjonowania ratownictwa w Polsce. Nie budzi wątpliwości układ potencjalnej publikacji. Jest on zasadny w kontekście tematu i właściwy dla prezentowanych treści w kolejnych rozdziałach. Temat rozprawy odpowiada treści zawartej w recenzowanym materiale. Tym samym uważam, że recenzowana rozprawa doktorska ma wszelkie podstawy, aby stać się przedmiotem zainteresowania instytucji zajmujących się reagowaniem (ratownictwem),

a także ośrodków kształcenia w zakresie zarządzania bezpieczeństwem, z jednoczesną dalszą realizacją procesu badawczego w omawianej dziedzinie.

Wnikliwa ocena rozprawy pozwoliła mi sformułować następujące wnioski:

- wybór problematyki badawczej jest słuszny, a cele postawione przez Doktoranta istotne z punktu widzenia teoriopoznawczego oraz utylitarnego,
- zastosowane podejście badawcze i metoda badań nie budzą większych zastrzeżeń, a wnioskowanie w istotny sposób wzbogacają wiedzę z zakresu podjętej problematyki badawczej,
- kompozycja struktury pracy, źródła literaturowe i strona warsztatowa nie budzi większych zastrzeżeń.

Wobec powyższego mogę stwierdzić, że w przedłożonej dysertacji Pan Piotr Kolmann wykazał się umiejętnością:

- poprawnego sformułowania tematu rozprawy,
- właściwego osadzenia go w ramach literatury przedmiotu,
- poprawnego przeprowadzenia badań,
- formułowania ogólnych wniosków wynikających z badań,

co pozwala sądzić, że Doktorant opanował w stopniu wystarczającym ogólną wiedzę teoretyczną z zakresu nauki o bezpieczeństwie, a także umiejętność prowadzenia samodzielnych badań naukowych. Tym samym uznaje za właściwe i rekomenduje dopuszczenie Doktoranta do dalszego etapu przewodu doktorskiego.

dr hab. inż. Bogdan Kosowski, prof. UJ.

Kraków, 24 lipiec 2019r.

